

THE DIASPORA AND GEORGIA

Copyright © 2026 the Author/s
Peer review method: Double-Blind
Accepted: February 17, 2026
Published: March 15, 2026
Original scientific article
DOI suffix: 10.36962/NEC21012026-101

Archimandrite Abo (Levan Chachua)

Doctoral Candidate (Third Year),
Faculty of Engineering Economics,
Media Technologies, and Social Sciences,
Georgian Technical University
ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-4781-2877>
E-mail: abo.chachua@gmail.com

ABSTRACT

The establishment of the Diocese of Western Europe is associated with His Holiness, the Catholicos-Patriarch of All Georgia, Archbishop of Mtskheta-Tbilisi, and Metropolitan of Bichvinta and Tskhum-Abkhazia, His Holiness and Beatitude Ilia II. By his blessing, and in accordance with the decree of the Holy Synod of the Georgian Orthodox Church, the Diocese of Western Europe was founded on October 17, 2002.

This date represents an important milestone both in the martyrological history of the ancient autocephalous Georgian Orthodox Church and in its modern history, particularly in relation to the pastoral care of thousands of its faithful scattered abroad. As early as 2009, the dioceses of Great Britain and Ireland were separated from it; subsequently, in 2014, the dioceses of Germany and Austria, as well as Belgium and the Netherlands, were likewise established.

Undoubtedly, for the millions of Georgians living in emigration, the functioning of churches and monasteries, as well as the increase in the number of clergy beyond the borders of Georgia, constituted an urgent necessity. As an independent ecclesiastical body, the Georgian Orthodox Church, in deciding to establish dioceses within its jurisdiction in Western Europe, thereby defined its pastoral and spiritual responsibility toward tens of thousands of compatriots living abroad in emigration.

At that time, with the blessing of Patriarch Ilia II, only three parishes were functioning in Western Europe: in Strasbourg, Brussels, and Munich.

Keywords: diaspora, migration, challenges, opportunities, evaluation.

REFERENCES:

1. Metropolitan Anania (Japaridze). History of the Georgian Apostolic Church. Tbilisi, 2000. (In Georgian)
2. Metropolitan Anania (Japaridze). The Biblical History of the Ancestors of the Georgians: From Adam to Jesus. (In Georgian)
3. Metropolitan Anania (Japaridze). Diptych and Diaspora. Tbilisi, 2009. (In Georgian)
4. The Church – The Church of the Future: Christians in the Contemporary Diaspora. Hildesheim, 1994, pp. 17–30.
5. Hermann J. Roerig. Diaspora – The Church as a Minority (EThSt 62). Erfurt, 1991, pp. 231–298.
6. Sebastian Rimestad. Orthodox Christian Identity in Western Europe: Claims to Religious Authority. New York, 2021.
7. N. Grdzlishvili. Religious Tourism. Monograph in three parts. Tbilisi, 2023. (In Georgian)

დიასპორა და საქართველო

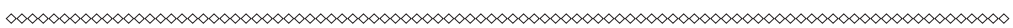
არქიმანდრიტი აბო (ლევან ჩაჩუა)

საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის,
საინჟინრო ეკონომიკის, მედიატექნოლოგიებისა და
სოციალურ მეცნიერებათა ფაკულტეტის,
მესამე კურსის დოქტორანტი.
abo.chachua@gmail.com

აბსტრაქტი

დასავლეთ ევროპის ეპარქიის დაფუძნება დაკავშირებულია მის უწმიდესობასთან, სრულიად საქართველოს კათოლიკოზ პატრიარქის, მცხეთა-თბილისის მთავარეპისკოპოსის და ბიჭვინთისა და ცხუმ აფხაზეთის მიტროპოლიტის, უწმიდესის და უნეტარესის ილია მეორეს ლოცვა-კურთხევით და საქართველოს მართლმადიდებელი ეკლესიის წმიდა სინოდის განჩინებით. 2002 წლის 17 ოქტომბერს, დაფუძნდა დასავლეთ ევროპის ეპარქია, საქართველოს უძველესი ავტოკეფალური მართლმადიდებელი ეკლესიის მონამებრივი ისტორიისთვის, ეკლესიის უახლესი ისტორიისთვის, მისი უცხოობაში გაფანტულ ათასობით სულიერ შვილზე მზრუნველობისთვის, ეს მნიშვნელოვანი თარიღია. ჯერ კიდევ 2009 წელს მას გამოეყო დიდი ბრიტანეთის და ირლანდიის და შემდგომ 2014 წელს, გერმანიისა და ავსტრიის, ბელგიისა და ჰოლანდიის ეპარქიები. რათქმუნდა მილიონობით გადახვენილი ქართველისთვის უდიდეს საჭიროებას წარმოადგენდა ეკლესია მონასტრების ფუნქციონირება და სასულიერო პირთა გამრავლება საქართველოს საზღვრებს მიღმა, როგორც დამოუკიდებელმა საქართველოს მართლმადიდებელმა ეკლესიამ, გადანყვიტა რა, დასავლეთ ევროპაში, თავის იურისდიქციაში ეპარქიები გაეხსნა, ამით განსაზღვრა ჩვენი ეკლესიის დამოკიდებულება ათიათასობით სამშობლოდან, უცხოეთში, ემიგრაციაში მყოფი თანამემამულეებისადმი. იმ დროისთვის დასავლეთ ევროპაში პატრიარქ ილია მეორეს კურთხევით დაფუძნებული, მხოლოდ სამი სამრევლო მოქმედებდა: სტრასბურგში, ბრიუსელსა და მიუნხენში.

საკვანძო სიტყვები: დიასპორა, მიგრაცია, გამონვევები, შესაძლებლობები, შეფასება.

შესავალი

ვფიქრობ, დღეს ჩვენთვის მნიშვნელოვანია იმის ხელახლა აღმოჩენა და გააზრება, რაც ჩვენმა დიდმა წინაპრებმა საზღვარგარეთ შექმნეს. დიასპორაში დაგროვებული გამოცდილების - მეთოდების და მოდელების, პრინციპებისა და კრიტერიუმების დღევანდელ საეკლესიო პრაქტიკაში გაცოცხლება არის დღეს ჩემი და ქართველი ბერმონაზვნებისა და სამღვდელოების ერთ-ერთი დიდი გამოწვევა და ამოცანაც. ეს დაგვეხმარება ჩვენი დიასპორის უკეთ გაგებასა და მის უკეთ მართვაში. ჩვენთვის ცნობილია ქართული ბერმონაზვნობა, რომელმაც იმთავითვე მჭიდრო კავშირები დაამყარა საზღვარგარეთულ სამონასტრო-საგანმანათლებლო კერებთან, სამეფო ოჯახისა და მორწმუნე დიდგვაროვნების დახმარებით ისინი ასევე აფუძნებდნენ საკუთარ სამონასტრო და საგანმანათლებლო ცენტრებს დიასპორაში და შთაგონების წყარო იყვნენ საკუთრივ სამშობლოში არსებული საეკ-

ლესიო, ლიტურგიკული და, საგანმანათლებლო ცხოვრების პროგრესში. როგორ უხერხდებოდათ მათ ეს დიდი საქმე? უპირველესად თავიანთი ეკლესიისა და სამშობლოს უანგარო სიყვარულით, დიდი ნებისყოფით, რომ შეესწავლათ უცხო ენები, იქნებოდა ეს ბერძნული, სირიული თუ სხვა. ენის ცოდნით ისინი შესაძლებელს ხდიდნენ ერთის მხრივ ბერძნულ და სირიულ კულტურაში ინტეგრაციას, და მეორეს მხრივ - უცხოენოვანი ხელნაწერების ქართულში თავგანთავსებას, იქნებოდა ეს ლიტურგიკულ-ჰიმნოგრაფიული, პატრისტიკულ-საღვთისმეტყველო თუ სხვა ჟანრის ლიტერატურა. აგრეთვე ხელოვნება. ჩვენი წინაპრების გამოცდილების კვლავ აღმოჩენა დაგვეხმარება ჩვენი ტრადიციის უკეთ გაგებაში. ეს შეიძლება იყოს ინოვაცია, მაგრამ ტრადიციაზე დაფუძნებული. აქ, ინოვაცია არ უნდა იქნას გაგებული თანამედროვე და დასავლური პერსპექტივიდან, როგორც ორიგინალურობა და წარსულის რადიკა-

THE NEW ECONOMIST / ახალი ეკონომისტი

ლური ცვლილება, არამედ როგორც ტრადიციის ინტერპრეტაციის მოდალობა. ამდენად ინოვაციამ უნდა შეინარჩუნოს ტრადიციის სულისკვეთება. ფაქტი, რომ მიგრაცია ინვეს ინოვაციას, ეკლესია კი თარგმნის ამ ინოვაციას ტრადიციის შუქზე. ესაა ჩვენი, როგორც ეკლესიის პასუხი თანამედროვე აღელვებულ და დაბნეულ საზოგადოებებში. ებრაელები დიასპორაში თარგმნიან ბიბლიას ბერძნულად, რითაც მივიღეთ სეპტუაგინტა. მათ ახალი წმ. წერილი კი არ დანერეს დიასპორაში, არამედ საკუთარი თარგმნის ხალხის გასაგებ ენაზე. იგივეს აკეთებდნენ ჩვენი ქართველი ბერები უცხოეთში. ისინი ახალ ღვთისმეტყველებას კი არ იგონებდნენ, როგორც ეს სამწუხაროდ ჩვენს თანამედროვე ახალგაზრდებში მოდად იქცა, არამედ უკვე არსებულ, წმ. ეკლესიის მიერ დამტკიცებულ მოძღვრებას, ღვთისმეტყველებას გვანვდიდნენ ჩვენთვის გასაგებ ენაზე. ესაა ჩვენი წინაპრების, ქართველი საეკლესიო მოღვაწეების დიდი გამოცდილება დიასპორაში. (Metropolitan Anania (Japaridze). History of the Georgian Apostolic Church).

დღევანდელი შიფასება

დღეისათვის დიასპორაში გადინების მოტივები არსებობს: 1) მსხვერპლის დიასპორა 2) სამსახურებრივი მოტივით განპირობებული მიგრაცია 3) პოლიტიკური სარჩულით გამოწვეული მიგრაცია 4) სავაჭრო სახის დიასპორა 5) სამეცნიერო კულტურული მოტივაცია საზღვარგარეთ ნასვლის და .ა.შ. მიუხედავად ამ სხვადასხვა მოტივებისა, ქართული დიასპორის მენტალიტეტი და ბუნება სანყის ეტაპზე ერთი და იგივეა. კერძოდ ის ყველაზე ახლოს დიასპორის გაგების ებრაულ- იუდაურთან მოდელთან დგას, კერძოდ შევინარჩუნოთ ორიგინალური ბმა ცენტრთან, სადაც ხდება კოლექტიური მესხიერების გზით საკუთარი ეთნიკური სანყისის ერთგულება. ეს ნიშნავს დიასპორაში სამშობლოს იდეით ცხოვრებას და ბოლოს უკან დაბრუნების სურვილსა და სულისკვეთებას - იქნება ეს საკუთარ სიცოცხლეში, თუ სიცოცხლეში დატოვებული ანდერძი, რომ დავიკრძალოთ ქართულ მინაზე. თუ ებრაელი დიასპორაში შენატრის იერუსალიმს და სიონის მთას, როგორც თავისი ხსნის გარანტს, სადაც ის აუცილებლად უნდა დაბრუნდეს, ჩვენს შემთხვევაში ეს ჩვენი ქართული მინაა, საიდანაც ჩვენ წარმოვდგებით. იცხოვრო დიასპორის ამ ებრაული დიასპორის გაგებით, ავტომატურად ნიშნავს მასპინძელ საზოგადოებასთან ერთგვარ

შინაგან კონფლიქტს - კონფლიქტს მასპინძელი ქვეყნის ტრადიციასთან, კულტურასა თუ ღირებულებებთან. ამავდროულად უნდა ითქვას, რომ ეს განსაკუთრებით პირველ სამ თაობაში იგრძნობა. იქ, სადაც უფრო დიდი დრო გადის, კონფლიქტებიც მცირდება. ხსენებული პირველი სამი თაობა ტიპოლოგიურად შეგვიძლია შემდეგნაირად დავახასიათოდ: 1) პირველი თაობა - ბრძოლა გადარჩენისათვის. ოჯახი ან პიროვნება, რომელიც სამშობლოდან საზღვარგარეთ მოდის და დიასპორულ ცხოვრებას უერთდება. აქ სახეზე გვაქვს მასპინძელი ქვეყნის ენისა და წეს-ჩვეულებების ცოდნის პრობლემა, რადგან ეს თობა საქართველოშია დაბადებული და გაზრდილი. შესაბამისად არსებობს ინტეგრაციის სირთულეც. დიასპორის პირველი თაობა იბრძვის საკუთარი ოჯახის გადარჩენისთვის, რომ საარსებო პირობები შეუქმნას ოჯახს ან საკუთარ თავს.

მეორე თაობა ხასიათდება როგორც ინტეგრაციის თაობა. ის იწყებს უკვე მასპინძელ საზოგადოებაში სრულფასოვან დამკვიდრებას. მას ამაში უკვე ხელს უწყობს ადგილობრივი ენისა და წეს-ჩვეულებების ცოდნა, რომელშიც ის გაიზარდა და სოციალიზდა, თუმცა ნელ-ნელა თავს იჩენს იდენტობის კრიზისის დაბადება. მაგალითად, მეორე თაობის შვილი ბელგიაში, გერმანიაში, იტალიაში არის ქართველი, ხოლო საქართველოში ბელგიელი, გერმანელი თუ იტალიელი.

მესამე თაობის ადამიანი კი უკვე იწყებს საკუთარი ეროვნული ფესვის ძებნას და მის თავიდან აღმოჩენას. ამას ეწოდება ტრანსნაციონალური იდენტობის ძებნა, რაც თავის თავად პოზიტიური მოვლენაა. მესამე თაობის ადამიანს უჩნდება სურვილი, იცოდეს საიდან არის, რომელია მისი აღმსარებლობა, ვინ არის მისი წინაპარი, რაა მისი ეროვნული იდენტობა - კულტურა, ფასეულობები, ტრადიცია და ა.შ.

ეს სოციო-კულტურული ანალიზი კი ნაკლებად ეხება იმ თემებს და დიასპორის საზოგადოების იმ ნაწილს, რომელსაც არ ქონია წყვეტა საკუთარ ეროვნულ ეკლესიასთან დიასპორაში. აქ ჩვენს ქართულ სამრევლოებსა და ეპარქიებს გადამწყვეტი როლი აკისრიათ, რომელსაც ისინი ნამდვილად პირნათლად ასრულებენ. საქართველოს მართლმადიდებელი ეკლესია დიასპორაში არის მქადაგებელი არ მარტო მაცხოვრებელი სწავლებისა, არამედ აკავშირებს საკუთარ შვილებს თავიანთ სამშობლოსთან, მის ტრადიციებთან, კულტურასთან, ენასა თუ ღირებულებებთან.

**გამონეწვევა და შესაძლებლობები -
ზოგიერთი ასპექტი**

ადაპტაცია- Laxismus და სიმკაცრე- Rigorismus.

დიასპორის საფრთხეებია ადაპტაცია-Laxismus და სიმკაცრე-Rigorismus: როგორც ყველა სხვა სამოქალაქო-პასტორალური რეალობა, დიასპორაც იმყოფება Laxismus და სიმკაცრე-Rigorismus დილემის წინაშე, მაგალითად: ინტერრელიგიური, ან ინტერკონფესიური შერეული ქორწინებები: არამართლმადიდებელ პირს ვნათლავთ ხელახლა მართლმადიდებლურად, ანდა მისი საპირისპირო რეალობა, რომ ყველაფერი დასაშვებია, ანუ სეკულარული საზოგადოების ეთოსი, რაც არა მარტო დიასპორაში, არამედ საქართველოშიც უკვე ფეხს იდგამს. ზოგიერთისთვის რწმენა და ეკლესია საერთოდ აღარ თამაშობს რაიმე სახის როლს და ისინი თავს ყველაფრის უფლებას აძლევენ. ზოგიერთ ქვეყანაში დიასპორა მიდრეკილია გეტოიზაციისკენ. ვრჩებით საკუთარ თავთან, მხოლოდ ერთმანეთთან, მასპინძელ კულტურასთან ყოველგვარი კავშირისა და დიალოგის გარეშე. მაგალითები: ერთის მხრივ ქართული ცეკვა და საკვირაო სკოლა მნიშვნელოვანია ქართველი ახალგაზრდებისთვის, მეორეს მხრივ კი ეს რჩება მხოლოდ ქართულ გარემოში და ვიქცევით მხოლოდ კულტურულ დანესებულებად, სადაც რწმენის ქადაგება და კატეხიზაცია არაა სახეზე. შედეგად დიასპორა კარგავს მისიონერულ ძალას. ხანდახან მასპინძელი ქვეყნის ხალხი, ანუ სტუმრები ჩვენს დიასპორაში თავს უცხოდ გრძობენ, რადგან ქრისტიანული რწმენის ირგვლივ თემებს და სულიერ ცხოვრებისეულ პრაქტიკას კი არ აწყობებინ, არამედ მხოლოდ ქართულ თემებს.

მთლიანობაში უნდა ითქვას, რომ ორი და მეტი კულტურის ერთად ცხოვრება უკვე გამონეწვევაა. გერმანულში არსებობს ერთი სიტყვა: Kulturmüdigkeit, რაც ქართულად ითარგმნება როგორც „კულტურული დაქანცულობა.“ ეს სიტყვა ეკუთნის გერმანელ იურისტსა და კულტურის ფილოსოფოსს ვალტერ შუბარტს, რომელმაც 1938 წელს გამოსცა წიგნი „ევროპა და აღმოსავლეთის სული“. შუბარტის მიხედვით ეს კულტურული დაქანცულობა, ანუ დაღლილობა ხშირად იმ გარემოებებითაა განპირობებული, სადაც ორი ან მეტი კულტურის, ტრადიციის და მენტალიტეტის ხალხი ცხოვრობს ერთად. მათთვის, ვინც ცხოვრობდით, - მუშაობდით ან სწავლობდით სხვა კულტურაში, კარგად გესმით ამ სიტყვის მნიშვნელობა. (The Church – The

Church of the Future: Christians in the Contemporary Diaspora).

**მართლმადიდებლური
ქრისტიანობის ორი ტიპი**

ბოლო ათწლეულების დიასპორული გამოცდილება გვაჩვენებს, რომ სახეზე გვაქვს მართლმადიდებლური ქრისტიანობის ორი ტიპი. ეს განსაკუთრებით თვალსაჩინოა, თუ შევხედავთ ეთნიკურად ქართველ მართლმადიდებლებს, რომლებიც წარმოშობით ქართველები არიან, და იმათ, რომლებიც ეროვნებით ფრანგი, ბელგიელი, გერმანელი და ა.შ. მართლმადიდებლურად მოინათლნენ, მაგრამ ტრადიციულად, კულტურულად, განათლებით და მენტალიტეტით ისევ ფრანგები, ბელგიელები, გერმანელები და ა.შ. რჩებიან. აქ იკვეთება ორი ჯგუფი: მორწმუნე მიგრაციული ფონით და მის გარეშე. ამ ორ ფენომენს სებასტიან რიმესტადი „cradle-აკვანსა“ ანუ სამშობლოსა და „მოქცეულებს-conversio“-ს უწოდებს. ამ მოქცეულთათვის მართლმადიდებლობა უფრო ხანგრძლივი, ინტექტუალური გამონეწვევის შემდეგ სულიერი ძიებით მიღწეული მართლმადიდებლობაა. მათ ხშირად რადიკალურად განსხვავებული სამოქალაქო-პასტორალურ - პრაქტიკული მოთხოვნები აქვთ ვიდრე ემიგრანტებს, რომელთაც გენეტიკურად, ონტოლოგიურად იმემკვიდრეს ეს რწმენა. შესაბამისად მოძვარს უდგას გამონეწვევა, რომ მათ დიფერენცირებულად მიუდგეს საეკლესიო-პრაქტიკული საკითხების გადაჭრისას. რეალურად აქ არ არის წინააღმდეგობა მართლმადიდებლობის ამ ორმაგ იდენტობაში თეორიულად, მაგრამ პრაქტიკაში ეს მართლმადიდებელი „cradle“ და „convert“ ხანდახან ერთმანეთს ეჯახება, რაც დრო და დრო კონფლიქტსაც იწვევს. დასავლეთში დატოვო საკუთარი აღმსარებლობა და გახდე მართლმადიდებელი, ნიშნავს რწმენის სისტემასთან და მის ღირებულებებთან დამაჯერებელი მიდგომის შედეგს. ამ ორმა შემთხვევამ აჩვენა, რომ არსებობს განსხვავება იმ მართლმადიდებელ ქრისტიანებს შორის, რომლებიც ჩამოდიან მართლმადიდებლური კულტურის მქონე ქვეყნიდან და გადადიან ერთის მხრივ არამართლმადიდებლურ კონტექსტში. მეორეს მხრივ, დასავლური ქრისტიანობის მიერ დომინირებული კულტურა. (Sebastian Rimestad. Orthodox Christian Identity in Western Europe: Claims to Religious Authority. New York, 2021).

დიასპორის პოზიტიური შესაძლებლობები: პროფილირება და გახსნა გარესამყაროს მიმართ

დიასპორაში მნიშვნელოვანია იმ სულიერი ღირებულებების კვლავ აღმოჩენა, რამაც ევროპა დაბადა როგორც ქრისტიანული ევროპა. წმ. მოციქულები პეტრე და პავლე ანათებენ რომს, საიდანაც იწყება ევროპის გაქრისტიანება. ამას ემატება აღმსავლური სამონასტრო ტრადიციის შემოსვლა დასავლეთში მეხუთე საუკუნის მოღვაწე წმ. იოანე კასიანეს და სხვა ასკეტი მამების მიერ, რომლებაც აღმოსავლური ბერმონაზვნობა გააცვენეს დასავლეთს, რის საფუძველზეც დაიბადა ბენედიქტინელებისა და სხვა სულიერი მოღვაწეების სამონასტრო-საგანმანათლებლო კერები. ეს სკოლები გახდნენ წყარო შემდეგ დასავლური უნივერსიტეტის, ჰოსპიტებისა და ეკონომიკის დაბადების. ჩვენთვის როგორც სასულიერო პირებისთვის მნიშვნელოვანია ამ ყველაფრის ცოდნა, დაფასება, გააზრება და შემდეგ გადაცემა. მივიღოთ მასპინძელი ქვეყნისგან ის, რაც წმიდაა, ძვირფასია, ღირებულია, ის რაც საერთოა. ამ კუთხით კარგი იქნებოდა ცალკეულმა ეპარქიამ დიასპორაში გამოიკვლიოს 1054 წლამდე არსებული წმინდანები, რომ მოხდეს ზოგიერთი მათგანის წმ. სინოდის მიერ ჩვენს საეკლესიო კალენდარში დამკვიდრება. მსგავსი აქცენტების დასმა ასევე ჩვენი დიასპორის მასპინძელი ქვეყნების პირველი ათასწლეულის წმინდანების მოძიების კუთხით იქნებოდა საინტერესო - ბელგიის, ჰოლანდიის, და სხვადასხვა ქვეყნების ეკლესიების ისტორიიდან. დიასპორაში მასპინძელმა ქვეყნებმა უფრო მეტი იციან ჩვენი ეროვნული წმინდანების შესახებ. ჩვენს შემთხვევაში საინტერესო და ნიშანდობლივია ის,

რომ ყველა პირველი ქართული სამრევლო ეროვნული წმინდანების მფარველობის ქვეშ დაფუძნდა და გაიხსნა.

დასკვნა

დიასპორას შეუძლია ბევრ გამოწვევებს გასცეს პასუხი, ისტორიულად საკუთარი სამშობლოსთვის ვიცით, რაც გააკეთეს ჩვენმა დიდმა წინაპრებმა. ეს უნდა იქცეს ისწრაფვის წყაროდ, რომ ერთის მხრივ, ჩვენი მაცხოვრებელი რწმენით ვიცხოვროთ, რომელიც სახლიდან აქ წამოვიღეთ და მეორეს მხრივ, ეს რწმენა გადავცეთ მასპინძელ ქვეყნებს დიასპორაში. დღეს ევროპასა და ამერიკაში მნიშვნელოვანია ქართული მართლმადიდებელი ეკლესიის, მისი მტკიცე რწმენისა და ღირებულებების გაფლერება, რაც მასპინძელი ქვეყნის ენისა და კულტურის ასევე კარგ ცოდნას ითხოვს. ჩვენ ვდგავართ ორი დიდი გამოწვევის წინაშე, როგორც ეკლესია და როგორც ქრისტიანული საზოგადოება:

- 1) გამოწვევა, რომელსაც ქვია აღმოსავლური ფუნდამენტალიზმი, ფუნდამენტალისტური და პოლიტიკური ისლამის სახით,
- 2) დასავლური სეკულარიზმი, რომელსაც აღარ ესმის, რომ ევროპული ცივილიზაცია არა თავისუფლების, როგორც უმაღლესი პრინციპის მონაპოვარია, არამედ სახარებისეული ღირებულებებისა და მარადიული პრინციპების, რომელსაც აქაურმა დასავლურმა ბერმონაზვნობამ ჩაუყარა საფუძველი ბენედიქტიანული ბერების სახით მეექვსე საუკუნიდან, რამაც დაბადა ქრისტიანული ევროპა.

THE NEW ECONOMIST / ახალი ეკონომისტი